

ניגוני נשים

ע"ש אסתר סטולמן

בית-מדרש לנשים דתיות וחילוניות
במדרשה באורנים

יש שְׁהִיא / הרבה תמר דבדבני

שולחת עֲנִיָּה

אֶת הַקָּרָב אֵלַי לְעֵטֶף

(חוֹנֶקֶת)

יֵשׁ שְׁהִיא פּוֹרֶשֶׁת אֶת חֲמָה

אֶת הַנֶּכֶס בְּשַׁעֲרֵיהָ לְחַבֵּק

(שׁוֹרְפֶת)

וַיֵּשׁ שְׁהִיא צוֹמַחַת עִם עֲלִיָּה

וְאוֹפֶה לְאֵט לְחֲמָה

וְאֵין אֵז אִישׁ קָרָב אֵלַיָּה

וְלֹא נִמְצָא הַשָּׁעַר בְּחֲמָה

וְצִמְרַתָּה אֶת הַיָּרֵק שְׁלָה יוֹדַעַת

וְתִפַּח אֵז הַשָּׁקֵט בְּרַחֲמָה.

פירוש לשיר מאת חנה פנחסי

מנחת בית מדרש 'אשה אל אחותה' במרכז יעקב הרצוג ובשיתוף 'ניגון נשים':

המוטו של השיר, הלקוח מתוך מסכת פסחים שבמשנה, מוביל את הקריאה בו. המשנה עוסקת בתנאים המאפשרים כשרות של תנור המשותף למספר נשים לאפיית מצות: ירבן גמליאל אומר, שלוש נשים לשות כאחת, ואופות בתנור אחד, זו אחר זו, זו אחר זו; וחכמים אומרים, שלוש נשים עסקות בבצק - אחת לשה, ואחת עורכת, ואחת אופה. רבי עקיבה אומר, לא כל הנשים, ולא כל העצים, ולא כל התנורים שווין. זה הכלל - תפח, ותלטוש בצונגי (משנה פסחים ג, ד). אפשר לראות בדברי המשנה ביטוי נוסף לפטריארכאליות של הקורפוס החז"לי כולו: רק קולם של גברים נשמע בכל הנוגע לעולם שכולו נשי. דברי ר' עקיבא בסיפא של המשנה שיש בהם לכאורה אבחנה בין נשים שונות הם ביטוי חריף של אובייקטיביזציה כיוון שהם מעמידים זה לצד זה את הנשים, העצים והתנורים.

תמר דבדבני בוחרת שלא להתייחס לאספקט זה של המשנה ושירה עושה שימוש מטפורי בעולם המציאות שמייצרת המשנה. השיר ממשיך לכאורה את ההתייחסות לנשים בגוף שלישי כמו במשנה - "יש שְׁהִיא". בניגוד למשנה בה העולם הנשי מתקיים בנפרד מזה הגברי, השיר ממוקד באינטראקציה (הטראגית) של האישה עם הגבר.

שלושת הבתים של השיר מתייחסים לשלושת המוקדים במשנה: האישה, העצים והתנור. כל אחד מהם הופך בשיר למטפורה הנוגעת לעולמה הפנימי, וליחסים של הדוברת עם גברים. הסכנה שבקשר מתבטאת בסוגרים, שהופעתם בשיר מנוגדת לתפקידם בכתיבה יום-יומית: מהשולי והטפל הם הופכים להיות העיקר: (חוֹנֶקֶת) ו(שׁוֹרְפֶת). רק כאשר כוחותיה הפנימיים מופנים אל עצמה אזי יש פריון הנוגע לכל המרכיבים בשיר ובמשנה: "צוֹמַחַת עִם עֲלִיָּה", "אוֹפֶה לְאֵט לְחֲמָה".

החריזה והמצלול בבית האחרון של השיר נותנת ביטוי להרמוניה התכנית שלו: "לְחֲמָה", "רַחֲמָה", "חוֹמָה". הרמוניה זו איננה שלמה, ויש בה עדיין את הידיעה של חוסר היכולת לשתף גבר בטוב שבתוכה: "וְלֹא נִמְצָא הַשָּׁעַר בְּחֲמָה". תפיחת הרחם גם אם ללא גבר נוגעת ליצירה ולשירה עצמה, שירה זו אשר מנסת לעצמה עולם תוכן קונוי של גברים, גם אם היא נותרת בעולם הממשי בלעדיהם.